

Позов у цивільному процесі

У науково-практичному посібнику розкрито питання позову як матеріальноправової вимоги у позовному провадженні, сформульовано його поняття, розкрита сутність елементів позову, види позовів та їх класифікацію, визначена сутність позовів крізь призму судової практики. Істотна увага приділена аналізу порядку пред'явлення та процедури розгляду первісного і зустрічного позову, позову третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, а також питанням об'єднання та роз'єднання позовів.

Досліджено теоретико-практичні аспекти права на захист (самозахист), права на судовий захист, права на звернення до суду за судовим захистом та способи захисту цивільних справ судом. Проаналізовано також право на позов та процесуальний порядок його реалізації. Істотна увага приділена праву на справедливий суд та принципам, які цю засаду забезпечують, розкрита їх сутність та особливості реалізації у судовій практиці, застосування аналогії закону чи права при розгляді цивільних справ. Акцент зроблено на теоретичних та практичних аспектах забезпечення позову, розкрита сутність різних видів забезпечення позову, проаналізована судова та виконавча практика, особливості розгляду заяв та виконання ухвал суду про забезпечення позову та зустрічного забезпечення, скасування таких заходів та відшкодування збитків, заподіяних цими заходами.

Це видання стане у нагоді практикуючим фахівцям, зокрема, суддям, адвокатам, виконавцям та науковцям, викладачам, докторантам, аспірантам і студентам.

ГО «ЦЕНТР ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ФУРСИ»

**СЕРІЯ «ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС ДЛЯ ФАХІВЦІВ»
КНИГА ДРУГА**

ПОЗОВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Науково-практичний посібник

*За загальною редакцією доктора юридичних наук,
професора, заслуженого юриста України С. Я. Фурси*

Київ • Алерта • 2025

Рецензенти:

Бичкова С.С. – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту приватного права та підприємництва НАПрН України;

Андронов І.В. – доктор юридичних наук, професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу Національного Університету «Одеська юридична академія»;

Мальський М.М. – доктор юридичних наук, адвокат і керуючий партнер юридичної фірми «Arzinger», Почесний консул Австрійської Республіки в м. Львові.

П48 Позов у цивільному процесі: теорія і практика : науково-практичний посібник / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України С. Я. Фурси. Київ: Алерта, 2025. 448 с. (Серія «Цивільний процес для фахівців»)

ISBN 978-617-566-938-9

У науково-практичному посібнику розкрито питання позову як матеріально-правової вимоги у позовному провадженні, сформульовано його поняття, розкрита сутність елементів позову, види позовів та їх класифікацію, визначена сутність позовів крізь призму судової практики. Істотна увага приділена аналізу порядку пред'явлення та процедури розгляду первісного і зустрічного позову, позову третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, а також питанням об'єднання та роз'єднання позовів.

Досліджено теоретико-практичні аспекти права на захист (самозахист), права на судовий захист, права на звернення до суду за судовим захистом та способи захисту цивільних справ судом. Проаналізовано також право на позов та процесуальний порядок його реалізації. Істотна увага приділена праву на справедливий суд та принципам, які цю засаду забезпечують, розкрита їх сутність та особливості реалізації у судовій практиці, застосування аналогії закону чи права при розгляді цивільних справ. Акцент зроблено на теоретичних та практичних аспектах забезпечення позову, розкрита сутність різних видів забезпечення позову, проаналізована судова та виконавча практика, особливості розгляду заяв та виконання ухвал суду про забезпечення позову та зустрічного забезпечення, скасування таких заходів та відшкодування збитків, заподіяних цими заходами.

Це видання стане у нагоді практикуючим фахівцям, зокрема, суддям, адвокатам, виконавцям та науковцям, викладачам, докторантам, аспірантам і студентам.

УДК 347.922.06(477)(07)

© Авторський колектив, 2025

© Видавництво «Алерта», 2025

ISBN 978-617-566-938-9

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
------------------------	----------

РОЗДІЛ І.

ПРАВО НА ЗАХИСТ ТА САМОЗАХИСТ, ПРАВО НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ, ПРАВО НА ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ ЗА ЗАХИСТОМ

1.1. Загальні положення.....	9
1.2. Право на захист та самозахист прав і інтересів особи	11
1.3. Досудове врегулювання спору	14
1.4. Юрисдикційні способи захисту прав осіб.....	16
1.5. Порівняльні аспекти юрисдикції суду та інших уповноважених органів та осіб.....	19
1.6. Право на судовий захист	22
1.7. Право на звернення до суду за захистом (ст. 4 ЦПК)	26
1.8. Право на звернення до суду в інтересах інших осіб.....	30
1.9. Порухене, невизнане, оспорюване право, свобода чи законний інтерес як об'єкти судового захисту.....	32
1.10. Право на справедливий суд: актуальні питання.....	42

РОЗДІЛ 2.

ПОЗОВ ЯК КОМПЛЕКСНА КАТЕГОРІЯ: МАТЕРІАЛЬНИЙ І ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТ

2.1. Термін «позов» крізь призму його законодавчої регламентації	50
2.2. Теоретичний зміст поняття «позов».....	55
2.3. Матеріально-правовий бік позову	57
2.4. Позовна заява і скарга: їх аналіз крізь призму матеріального законодавства та співвідношення.....	60
2.5. Процесуально-правовий бік позову	66
2.6. Процесуальні елементи позову.....	71

РОЗДІЛ ІІІ.

ВИДИ ПОЗОВІВ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

3.1. Загальні передумови класифікації позовів	86
3.2. Умови класифікації позовів за матеріальною ознакою і кваліфікація способів захисту прав осіб судом.....	91

3.2.1. Віндикаційний позов: теорія та актуальна судова практика.....	115
3.2.2. Негаторний позов: теорія та аналіз судової практики....	119
3.2.3. Порівняльний аналіз віндикаційного та негаторного позовів.....	123
3.2.4. Кондикційний позов: актуальні питання теорії та судової практики	127
3.2.5 Сучасні теоретичні концепції і прикладне розуміння поняття «превентивний позов»	133
3.3. Умови класифікації позовів за процесуальною ознакою	158
3.3.1. Первісний позов.....	162
3.3.2. Тотожний позов.....	163
3.3.3. Недоліки позовів: «безпідставність», «безпредметність» або «штучність».....	166
3.3.4. Зустрічний позов.....	172
3.3.5. Позов третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору.....	178
3.3.6. Регресний позов	188
3.3.7. Взаємозалежні позовні вимоги та позови	189
3.3.8. Кваліфікація позовів за суб'єктним складом позивачів	192
3.3.9. Об'єднання позовних вимог і позовів.....	202
3.3.10. Роз'єднання позовів і позовних вимог.....	207

РОЗДІЛ IV. ПРАВО НА ПОЗОВ, ПРАВО НА ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ПОЗОВНОЇ ЗАЯВИ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ, ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЗОВНИХ ВИМОГ

4.1. Право на позов.....	211
4.2. Право на формування позову	222
4.3. Процесуальний порядок реалізації права на пред'явлення позовної заяви: об'єктивні та суб'єктивні умови	227
4.3.1. Об'єктивні умови реалізації права на пред'явлення позовної заяви	227
4.3.1.1. Об'єктивні умови звернення до належного виду провадження цивільного судочинства.....	228
4.3.1.3. Позовна давність як об'єктивна умова реалізації права на звернення до суду.....	233

4.3.1.4. Умови реалізації права на пред'явлення позовної заяви до суду	233
4.3.1.5. Немоżliвість повторного розгляду тотожного позову як перешкода для відкриття провадження в справі	235
4.3.1.6. Недопущення процесуального наступництва у спірних відносинах (п. 6 ч. 1 ст. 186 ЦПК) як об'єктивна умова реалізації права на звернення до суду	235
4.3.1.7 Правовий статус особи як об'єктивна умова при зверненні до суду	238
4.3.1.8. Електронна та паперова форма звернення до суду	240
4.3.2. Суб'єктивні умови реалізації права на пред'явлення позовної заяви	241
4.3.2.1. Суб'єктивний фактор при виборі виду позовного провадження цивільного судочинства	243
4.3.2.2. Сплата судового збору як суб'єктивний фактор звернення до суду	244
4.3.2.3. Позовна давність і її суб'єктивна оцінка позивачем	248
4.3.2.4. Правовий статус особи як суб'єктивна умова при зверненні до суду	250
4.4. Позовна заява як первісна форма вираження позову	253
4.5. Усунення недоліків позовної заяви, які встановлені судом	275

РОЗДІЛ V.

ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ ТА СТРОКИ, ЯКІ МАЮТЬ ЗНАЧЕННЯ ПРИ ПРИЙНЯТТІ ПОЗОВНОЇ ЗАЯВИ І ВИРІШЕННІ СПРАВИ СУДОМ

5.1. Загальні положення	288
5.2. Присічні строки	293
5.3. Позовна давність у цивільному праві	296
5.3.1. Загальна позовна давність	296
5.3.2. Спеціальна позовна давність	300
5.3.3. Зміна тривалості позовної давності і обчислення її строків	323
5.3.4. Початок перебігу позовної давності (ст. 261 ЦК)	326
5.3.5. Позовна давність у разі заміни сторін у зобов'язанні, зупинення та переривання її перебігу	336

5.3.6. Наслідки спливу позовної давності (ст. 267 ЦК)	338
5.4. Окремі питання позовної давності в трудових правовідносинах	340
5.5. Позовна давність у сімейних відносинах	348

РОЗДІЛ VI. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ

6.1. Заходи забезпечення позову та проблеми з їх застосуванням: теорія і практика	352
6.2. Співвідношення понять «забезпечення позову» та «забезпечення виконання рішення»	357
6.3. Підстави забезпечення позову	366
6.4. Суб'єкти забезпечення позову	372
6.5. Види забезпечення позову.....	379
6.6. Порядок забезпечення позову.....	401
6.6.1. Зміст та форма заяви про забезпечення позову (ст. 151 ЦПК).....	403
6.6.2. Порядок подання заяви про забезпечення позову (ст. 152 ЦПК).....	408
6.6.3 Розгляд заяви про забезпечення позову (ст. 153 ЦПК).....	413
6.6.3.1. Загальні положення	413
6.6.3.2. Зустрічне забезпечення	418
6.6.4. Заміна одного виду забезпечення позову іншим (ст. 156 ЦПК) і їх трансформація	429
6.6.5. Скасування заходів забезпечення позову (ст. 158 ЦПК). .	432
6.6.6. Скасування зустрічного забезпечення (ст. 155 ЦПК).....	435
6.7. Виконання ухвали про забезпечення позову	438
6.7.1. Добровільне виконання ухвал по деяких видах забезпечення позову	438
6.7.2. Примусове виконання ухвал суду про забезпечення позову.....	440
6.8. Оскарження ухвали про забезпечення позову та зустрічного забезпечення	442
6.9. Відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову (ст. 159 ЦПК).....	445

Наукове видання

Серія «Цивільний процес для фахівців»

Книга друга

ПОЗОВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Науково-практичний посібник

*За загальною редакцією доктора юридичних наук,
професора, заслуженого юриста України С. Я. Фурси*

Відповідальний за випуск
Комп'ютерна верстка
Обкладинка

О. В. Діордійчук
Д. М. Алексєєв
Д. М. Алексєєв

Підписано до друку 03.09.2025 р. Формат 60 x 84 ¹/₁₆.
Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Друк офсетний. Умовн.-друк. арк. 26,04.

Видавництво «Алерта»

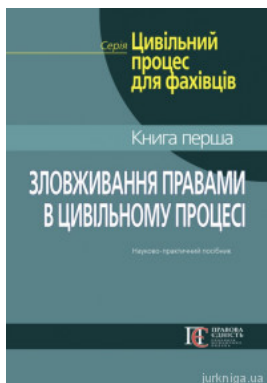
04210, м. Київ, а/с 112.

Тел.: (044) 223-15-25, (099) 607-97-62.

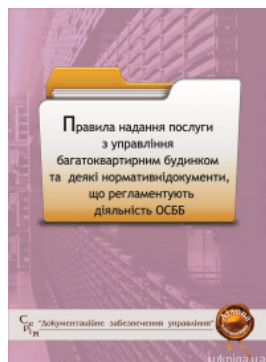
E-mail: alerta.pravovaednist@gmail.com, веб-сайт: alerta.kiev.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 788 від 29.01.2002 р.

Книги, які можуть вас зацікавити

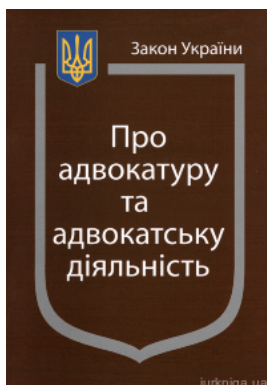
Зловживання правами
в цивільному процесі

Правила надання
послуги з управління
багатоквартирним
будинком та деякі
нормативні документи,
що регламентують
діяльність ОСББ

Право адвоката на
інформацію. Як
домогтися відповіді на
адвокатський запит

Закон України "Про
адвокатуру та
адвокатську
діяльність"

Основи ІТ-права

Конституція України:
офіційний текст

Перейти до галузі права
Цивільне право та процес

Перейти на сайт →